

לקט מאמרים נבחרים בנושא השבת

2 איך בכלל אפשר לשמוח כשהכל אסור?

איסורי השבת מגבילים את העשייה הגשמית ומאפשרים לרוחניות לבוא לידי ביטוי. משל ממשחק הכדורסל.

4 למהותה של השבת

השבת ותפילותיה כנגד שלושה עקרונות יסוד של האמונה.

5 שבת - גן עדן עלי אדמות

השבת היא התוכן והמשמעות של כל ימות השבוע. ההימנעות מעבודה בשבת מביאה לשחרור מאשליית הכוח והשליטה, ומתוך כך ניתן לשבות בשבת - לא רק שלא לעבוד, אלא להתקרב ולהתחבר לאלוקים.

12..... לשמור שבת בהוליווד

דויד זקס מספר על הרגעים הקריטיים ביותר בחייו, בהם היה צריך להחליט האם לוותר על המישרה והחלום שלו בהוליווד למען שמירת השבת. דויד מסביר מדוע אלו הרגעים המשמעותיים ביותר בחייו, המשמשים לו כמקור של אווה חיובית.

15..... דמות השבת בעידן המודרני

הרב אריאל מסביר את הציווי הכפול - "זכור ושמור". לא רק הימנעות מאיסורים, אלא מעבר מיצירה חומרית ליצירה רוחנית. העקרונות ההשקפתיים וההלכתיים של השבת, המנחים את השאלות ההלכתיות שמציב בפנינו העולם המודרני.

איך בכלל אפשר לשמוח כשהכל אסור?

הרב הדר מרגולין - מתוך אתר [אש התורה](#)

שבת הוא יום בו אסור לעשות כל מיני דברים שרוצים. אסור לכתוב, אסור לבשל, אסור להדליק ולכבות חשמל. אסור אפילו להזיז כל מיני דברים שהם 'מוקצה'. זהו יום בו יש מגבלות רבות מאד על 'חופש התנועה והפעולה.

ועכשיו, נתבונן בפרדוקס. כי שבת הוא יום של שמחה ורוממות הרוח! השיר השגור בפייהם של יהודים שומרי שבת - הנחשב כמעט 'המנון' - הוא: "ישמחו במלכותך שומרי שבת וקוראי עונג."

היאך מסתדרים שני אלו יחדיו? הכיצד יתכן שלמרות כל המגבלות הללו, מאפיינת מידת השמחה את מהותו של יום זה? איך אפשר שביום בו יש כל-כך הרבה איסורים, ימצא אדם מרגוע לנפשו?

האם אמנם קרוצים שומרי שבת מחומר אחר, עד כדי שהם שמחים במגבלות ובסייגים, ואינם ששים דווקא בחיים של חירות – שהיא הצורך הבסיסי של כל בעל חי?

אודות סימן השאלה הגדול הזה, ננסה לייחד את הדיבור. כי באמת יש כאן סוד, שטמון הוא בעומקו של העניין. נוכל אולי לפתוח במשל. משל פשוט... למשחק הכדורסל.

ראיתם מימיכם ספר חוקים של משחק זה? כולו מלא איסורים ו'קנסות'!

אם מסתכלים רק על האיסורים, זה נראה משחק נורא משעמם, ותמיהה יש לנו על מי שירצה לשחק בו.

מי שמקפיץ כדור עם שתי ידיים - הקבוצה שלו מאבדת את הכדור. כני"ל, מי שהולך שני צעדים מבלי להקפיץ. האחרון שנוגע בכדור לפני שהוא יוצא מהמגרש – מפסיד לקבוצה שלו, ומי שמשאיר את הכדור בידו זמן רב מדי, גם הוא מפסיד. ואל תדמו בנפשכם ש'זמן רב מדי' הוא חצי שעה. הכל נמדד בשניות בודדות! ומי שמכה בחברו אפילו מעט, מכריזים כנגדו 'פאול' אפילו אם הדבר נעשה בטעות ובשוגג!

אם מסתכלים רק על האיסורים, זה נראה משחק נורא משעמם, ותמיהה יש לנו על מי שירצה לשחק בו. אך לא כך הדבר! כל מי שרואה את המשחק בעיצומו, דווקא מתרשם מן החיים המפכים בו, מן הקצב בו הכל זורם, מן ההנאה של השחקנים.

איך זה מסתדר? מליון חוקים, איסורים ו'עבירות', ומשחק מהנה – האמנם?

האם אין כאן פרדוקס?

התשובה היא פשוטה.

החוקים אינם פוגעים בקצב המשחק, אלא אדרבה – מאפשרים אותו. בלי החוקים, היה הכל בלגן אחד גדול. שחקן אחד היה מחזיק בכדור עד שכולם משתעממים ונרדמים, ואז זורק אותו לסל. כולם היו מרביצים ורצים מפה לשם בלי מטרה מוגדרת... בקיצור, הבלגן היה חוגג.

החוקים לא נועדו, אפוא, לדכא את רוח המשחק, אלא לאפשר אותו. החוקים לכשעצמם יבשים אמנם, אבל הם יוצרים מסגרת למשחק מלא חיים והנאה, שלא יגיע אלא בשמירה הדוקה על המסגרת. דווקא כשיש העדר מסגרת – אז ייווצר דיכוי החיים של המשחק.

הנמשל הוא, כאמור, יום השבת. חוקים רבים יש ביום זה, ומטרתם לדכא את העשייה. ומדוע?

כי רק כך אפשר לשחרר את הנפש מכבלי העשייה הגשמית. הנפש שואפת לחירות, ואין היא חשה בחירות זו אלא כאשר יש מסגרת שמונעת הפרעות.

כאשר העיסוקים הם גשמיים, הם מפריעים את רוממות החיים. הם הרי נוגעים ברובד הנמוך יותר והפחות 'רלוונטי' של חיי הנשמה, ולכן רק כאשר הם שובתים... רק אז יכולה הנשמה למצוא את הביטוי שלה הנעלה ביותר.

אז יש זמן פנוי לזמירות. לדברי תורה. לסעודה משפחתית. להשקעה נוספת בתפילה. לתשומת לב לצורכי הנשמה שבמשך ימי המעשה לפעמים מתעלמים ממנה.

הגבלת המעשים אינה הגבלה. היא חירות של הנפש ברובד הנעלה ביותר שלה. רק המקבל עליו את העול של ההגבלה הזו, יוכל למצוא שבעצם זו הדרך להגיע אל ההתעלות.

ישמחו במלכותך שומרי שבת!

למהותה של השבת

מתוך אתר [ערכים](#)

אם בכל ימות השבוע רודה האדם בכל היקום, מנסה לכבושו ולנצלו לצרכיו, באה השבת ומזכירה לאדם שעליו לכבוש את כוחותיו כדי להתקרב אל הקדושה.

כנגד שלושה עקרונות-יסוד של האמונה תיקנו אנשי כנסת הגדולה את נוסח שלוש התפילות בשבת (מלבד תפילת מוסף שנתקנה כנגד קרבן המוסף).

תפילת ערבית של שבת תוקנה בנוסח: "אתה קדשת את יום השביעי לשמך, תכלית מעשה שמים וארץ". קיימת כאן הדגשת העיקר הגדול של האמונה, כי עולמנו לא נוצר חלילה מאליו. יש בורא ומנהיג לבירה, והוא זה שהנחיל לנו את יום מנוחתו.

בתפילת שחרית של שבת נאמר: "ישמח משה במתנת חלקו... ושני לוחות אבנים הוריד בידו". זוהי תזכורת לשבת שבה ניתנה התורה. השבת היא זכר למעמד הר סיני הנשגב שהוא הבסיס הרוחני של עם ישראל.

תפילת מנחה קובעת: "אתה אחד ושמך אחד ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ". זהו מבט לשבת הגדולה שלעתיד לבוא, שבו תוכר אחדותו של הקב"ה בתבל, וכן אחדותו של עם ישראל.

הזיכרון הראשון שלשמו ניתנה השבת הוא בריאת העולם. היהודי השובת ממלאכה בשבת, מכריז על אמונתו בבורא. הוא מודיע כי הוא, הנברא, מוכן לציית לדבר בוראו. אם בכל ימי המעשה עלול אדם לטעות לרגע שהוא הפועל והיוצר, באה השבת ומזכירה לו שאין הוא היוצר.

השבת מהווה גם זכר ליציאת מצרים, כמודגש בתורה בדברות האחרונות: "וזכרת כי עבד היית בארץ מצרים ויפדך ה' אלוקיך משם, על כן צוך ה' אלוקיך לעשות את יום השבת" (דברים ה', ט"ו).

יציאת מצרים המחישה לעין כל את השגחתו של הבורא על עולמו ואת יכולתו הבלתי מוגבלת. נמצא, שהשבת מזכירה לנו את יציאת מצרים ואת האמיתות הנלמדות ממנה לדורות.

אמנם מהיום שבו יצאנו ממצרים נעשינו בני חורין, אולם השבת מלמדת אותנו מהי מהותה של חירות זו. היציאה מתחת יד פרעה היתה רק השלב הראשון בדרך הגאולה. לשלב זה היה המשך ישיר של קבלת עול תורה. מטרת ההוצאה ממצרים היתה התקרבות לעבודת האלוקים. ההימנעות ממלאכת מחשבת חומרית בשבת

מגביהה את היהודי לעולמות הרוח, שבהם הוא מתקשר לבוראו, כבעבר, במעמד הר סיני.

תפיסת החירות כשחרור מההשתעבדות לכבלי החומר מובילה במישרין להבנת המשמעות השלישית בשבת, שהיא הכמיהה ליום שכולו שבת באחרית הימים.

השבת חושפת את הרוח שבקרבו והופכת אותה למנחת דרכו של היהודי בחיים. אם בכל ימות השבוע רודה האדם בכל היקום, מנסה לכבושו ולנצלו לצרכיו, באה השבת ומזכירה לאדם שעליו לכבוש את כוחותיו כדי להתקרב אל הקדושה.

חז"ל כינו את השבת בכינוי "מעין עולם הבא", ובעקבות כך עולה המסקנה שהשבת היא מעבר להשגת אנוש.

על העולם הבא העידו חז"ל (ברכות ל"ד, ב') שהוא נעלה מהבינה האנושית. אפילו הנביאים שקיבלו חזון אלוקי, לא השיגוהו עד תכליתו. על העולם הבא נאמר: "עין לא ראתה, אלוקים זולתך" (ישעיהו ס"ה, ג'). האדם, אף בעל ההשגות הגבוהות ביותר, אינו מסוגל להכיל בשכלו את מהותו. ומאחר שהשבת היא מעין העולם הבא, משמע שגם לגביה קיימת התייחסות דומה.

עם זאת, ככל שכלי הקיבול של האדם יהיו גדולים ואיכותיים יותר, הם אכן יזכו להכיל בתוכם יותר ויותר מקדושתה האינסופית של השבת.

השבת נמשלה למן שירד לישראל במדבר. למן היתה סגולה ייחודית שכל אחד היה מסוגל לטעום בו טעם כפי רצונו האישי. היה מי שהסתפק בטעם פת קיבר, אך היו אנשים שיכלו לחוש במן טעם מעדני מלכים.

העולם הבא הוא מקור האושר והתענוג הגדול ביותר. אושר נפלא זה קשה להבינו בכלים גשמיים. זיו השכינה ומציאות השכינה הינן מציאויות שאין אדם בעולם אשר זכה לראותן בעיניו.

בשבת יש "מעין" העולם הבא. בשבת על האדם להשתדל לראות את זיו השכינה ולהתבונן במעשי בראשית, באופן שיביאו את האדם לאושר ולהערצת הבריאה. כאשר מתבוננים במעשי הבורא ובנפלאותיו, ניתן לחוש את "בחינת" העולם הבא הטמונה בו.

שבת - גן עדן עלי אדמות

הרב נח וינברג - מתוך אתר [אש התורה](#)

שבת הוא שמו של היום השביעי בשבוע. התורה אומרת לנו "ששת ימים תעבוד, ועשית כל מלאכתך. ויום השביעי שבת לה' אלוֹקֶיךָ" (דברים ה', יב-יג).

בניגוד למקובל בשפות אחרות, בעברית אין לששת ימי השבוע שמות משל עצמם. אנחנו מכנים אותם על פי התייחסותם לשבת: "ראשון בשבת", "שני בשבת" וכו'. כך, אנו מזכירים לעצמנו מדי יום את חשיבותה של השבת.

אנחנו מצפים להגעתה. אנחנו מייחדים עבורה מזון ובגדים. השבת היא מרכז התודעה היהודית. בתורה, היא מוזכרת פעמים רבות יותר מכל מצווה אחרת, והיא המצווה הריטואלית היחידה שמופיעה בעשרת הדברות.

יהודים שומרי מצוות יאמרו לכם שהשבת היא אחד ממקורות ההשראה הנהדרים ביותר. ובאופן פרדוכסאלי, לעתים קרובות השבת היא המשוכה הגבוהה ביותר בפני המושיטים אצבע מהססת לבדוק את מי היהדות.

מה יש בה, בשבת, שהופך אותה לחשובה כל כך לעם ישראל, עוצמתית כל כך עבור היחיד – ובה בעת כה מסתורית לאלה שלא חוו אותה?

מעין עולם הבא

המדרש מספר שכשעמדו בני ישראל למרגלות הר סיני כדי לקבל את התורה, ה' אמר להם ששכר שמירת המצוות שלהם יהיה גן עדן. שאלו בני ישראל את האלוקים, "יומנין לנו שגן עדן טוב כל כך? אולי אפשר לטעום ממנו? לקבל דוגמית?" (כנראה שהיהודים היו תמיד סוחרים טובים).

ה' לא נבהל. הוא ידע שגן עדן הוא המקום בו חווים הנאה זכה וטהורה של קרבה לא-ל האינסופי. הוא אמר, "בהחלט, אשלח לכם דוגמית. אתן לכם את השבת".

לכן, אומרים חז"ל, בשבת יש משהו מטעמו של העולם הבא. אם גן עדן הוא ההנאה הרוחנית הטהורה, אז השבת היא טעימה מאותה חוויה.

שתי מצוות השבת

שתי מצוות עיקריות מלמדות אותנו כיצד לשמור את השבת.

המצווה הראשונה היא לא לעבוד בשבת: "ששת ימים תעבוד, ועשית כל מלאכתך. ויום השביעי - שבת לה' אלוֹקֶיךָ, לא תעשה [באותו יום] כל מלאכה..." (שמות כ', ט); (את המושג מלאכה נסביר בהמשך).

השנייה היא מצוות עשה לשבות ולנוח בשבת: "וביום השביעי - תשבות" (שמות כ"ג, יב).

מטרת השבת איננה להרים את הרגלים, להשתזף וללגום קוקטיילים.

מצווה אחת היא לא לעשות כל מלאכה והשנייה היא לנוח. אבל לשם מה אנחנו צריכים את שתיהן? אם התורה אומרת לנו "לא לעבוד", ברור שביום הזה ננוח ונירגע. למה שנצטרך עוד מצווה חיובית שתגיד לנו לנוח?

אם התורה נצרכה לשתי מצוות, אז ברור שאחת מהן אינה מובנת מאליה, שהיא אינה תוצאה ישירה של קודמתה. העובדה שהימנעות מעבודה לא מספיקה כדי לכלול באופן אוטומטי מנוחה, מעידה ש'מנוחת השבת' שלנו צריכה להיות משהו מיוחד, משהו שמעבר לתוצאה הטבעית שנובעת מלא לעבוד. מטרת השבת, אם כן, איננה סתם להרים את הרגלים, להשתזף וללגום קוקטיילים.

אז מה הנקודה האמיתית של המצוות האלה? למה "לא לעבוד" בשבת?

בספר "ארוחת בוקר של אלופים", מאת קורט וונגוט, יושב ערב אחד גיבור הסיפור בבאר, ולוגם משקה. פתאום, הוא מתמלא חרדה. מישהו - שאותו היה רוצה מאוד לפגוש, ויחד עם זה הוא חש מאוים ממנו - נכנס לבאר ומתקרב לשולחנו. הוא מפנה את ראשו כדי להסתיר את פניו. אבל אז הוא מרגיש טפיחה על הכתף. כשהוא מרים את עיניו, הוא מוצא את עצמו פנים אל פנים מול מחבר הספר שבו הוא הדמות הראשית.

חששו העמוק ביותר התרחש. הוא טיפח לעצמו אשליה שהוא אדון לגורלו, וכעת הוא נאלץ להישיר מבט למציאות, הקובעת שהוא חי ומת במשיכת קולמוסו של הסופר.

סיפורו של וונגוט מתאר את הקונפליקט שבו נתקל כל אדם.

מצד אחד, כולנו כמהים להתחבר למציאות הקיום האלוֹקֶי, להיות קרובים אל בעל-הכוחות-כולם שברא את הכל ומקיים אותנו בכל יום ויום.

מצד שני, כולנו חיים עם החשש המטריד להתעמת עם העובדה שאנחנו לא קברניטי ספינות חיינו. כל אחד מאיתנו היה רוצה להיות מספר אחד. האגו שלנו מעדיף לראות אותנו במרכז היקום, בשליטה מוחלטת על חיינו, על גורלנו ועל עולמנו. אז

אנחנו מנסים לשכנע את עצמנו שאנחנו באמת כאלה, ותוך כדי כך מרחיקים מאיתנו את האלוקים.

השבת היא הכלי היהודי לוודא שלא נטעה לגבי המקום שלנו ביקום. הימנעות מעבודה היא הצעד הראשון בדרך להשלמת המטרה הזאת.

ה' נתן לבני האדם את הכוח לנהל ולשנות את העולם; ומתוך כך, אנחנו גולשים לחשיבה כאילו אנחנו שולטים בעולם, ואז באה השבת. פעם בכל שבעה ימים, אנחנו מסירים ידינו מהעולם ומציהרים, לעצמנו ולכל בני תבל, שלא אנחנו ממונים על העולם הזה. אנחנו נמנעים מכל עבודה יצירתית ובכך מודים שהעולם הזה שייך לה', לא לנו. מותר לנו לנהל את ענייני העולם, אבל אנחנו לא בעלי הבית. ה' נותן לנו קווים מנחים, שמורים בבירור כיצד מותר לנו לעצב את העולם, אבל אין ברשותנו לעשות בו כרצוננו בכל עת.

כשאנחנו נמנעים מלעבוד בשבת, אנחנו משיגים בהירות והבנה לגבי היוצר האמיתי.

מטרתה הבסיסית של השבת

אחרי שהשתחררנו מאשליית הכוח והשליטה (כלומר, הבנו שאנחנו לא אלוקים), אנחנו חופשיים לצאת ולחוות את מטרתה היסודית של השבת: להתקרב ולהתחבר לאלוקים. נכון שאנחנו יכולים להתחבר לאלוקים ולרוחניות במשך כל ימי השבוע, אבל נוכל להגיע לזה רק אם נעשה לשם כך מאמץ מיוחד. כדי להגיע אל הרוחניות עלינו לפרוץ ולחדור קודם מבעד למחסומי השפעת ימות החול הארציים.

בשבת, לעומת זאת, הרמה הרוחנית הכללית בעולם מוגברת. ה' מקיף אותנו בסביבה רוחנית, ותחושת הקרבה שלו עזה במיוחד - כאילו כל הגשמיות מתעלה.

בשבת, מכיוון שאנחנו מפסיקים ליצור, אנחנו כבר לא מרגישים את הצורך להתמודד עם העולם שמקיף אותנו. אנחנו לא נוהגים במכונית, לא מעבידים את בעלי החיים, אפילו לא קוטפים גבעול קטן של עשב. במקום לכפות את רצוננו על העולם, אנחנו זורמים עמו בהרמוניה.

בשבת, במקום לכפות את רצוננו על העולם, אנחנו זורמים עמו בהרמוניה.

בשבת, כולנו בני מלכים. אנחנו נהנים מהרוחניות המוגברת שמוחדרת ביום השבת, ויכולים סוף-סוף להתמקד במטרות הרוחניות שלנו. הדבר בא לידי ביטוי בתפילות, בלימוד תורה, בסעודות חגיגיות ובזמן שאנו מבליים עם בני משפחה וידידים. למשך יום אחד, אין מאבק. יש רק זרימה.

זאת כוונת מצוות ה"שביתה" המופיעה בפסוק השני. בשבת, העמל ליצור קשר עם האלוקים בא בטבעיות. הנשמה מגשימה את שאיפתה. זאת מנוחה.

השבת היא ההפסקה שלנו. היא מחזקת אותנו - לא כדי לסלק את עולם היומיום שלנו, אלא לשמור על עצמאותנו, להשתחרר מן התלות בעולם הזה. השבת נותנת איזון ופרופורציות לחיינו בכלל ולשבוע הסמוך בפרט. קובייה שיש לה שש צלעות מקבלת תוכן וצורה מהמרחב המרכזי שבה. כך גם ששת ימי השבוע שלנו מאוזנים על ידי השבת - הממד הפנימי.

קשר המשכן

אם אנחנו מתכוונים לא לעבוד בשבת, אנחנו צריכים לדעת מה בדיוק נחשב לעבודה בתורה. הכללים עשויים להפתיע: באופן עקרוני, מותר לסחוב שק של 50 ק"ג גזר מחדר לחדר בשבת. לעומת זאת, אסור ללחוץ על מתג ולהדליק אור.

מה שאסור לעשות בשבת זה לא "עבודה", אלא קטגוריה של עבודות שנקראות "מלאכה". המונח הזה מתייחס ל-39 סוגי פעולות יצירתיות שבאמצעותן בנו את המשכן - המקדש הנייד ששימש את בני ישראל בימי משה ויהושע. 39 מלאכות אלה כוללות בין השאר: זריעה, בישול וכתיבה.

המשכן היה מקום גשמי שבו השגחת ה' הייתה ישירה יותר מבכל מקום אחר בעולם. בדומה לכך, השבת היא הזמן שבו מורגשת נוכחות ה' באינטנסיביות רבה יותר מאשר בכל זמן אחר בשבוע. במלים אחרות, בדיוק כפי שהמשכן הוא מקום רוחני, השבת היא זמן רוחני.

השבת היא חופשת-חינם, בכל מקום-בעולם - אין צורך בסוכן נסיעות

לכן, הפעולות ששימשו לבניית המשכן מיותרות לחלוטין בשבת, משום שהשבת היא כבר "מקדש בזמן". יציבותה וקביעותה של השבת מתעלות מעל מגבלות המקום. זאת חופשת-חינם, בכל-מקום-בעולם - אין צורך בסוכן נסיעות. קרבת ה' מוחשית ומורגשת רק מעצם נוכחותה של השבת והאווירה שהיא מביאה עמה.

מתוך כך אנחנו יכולים להבין מדוע בשבת איננו אמורים להטריד את עצמנו בעניינים שלא הושלמו - שאריות מימי השבוע - אלא להרגיש שהכל מושלם. שהרי, השבת עצמה מציינת השלמה של מטרותינו.

להרגיש את השבת

מהי חוויית השבת ואיך מגיעים אליה?

תארו לעצמכם שאתם בחדר עם אדם נוסף והוא אומר: "הלוואי שיכולתי לדעת אם החדר הזה חשוך או מואר. איך אני מגיע לזה?" "זה מאוד פשוט", אתם עונים, "תפקח את העיניים ותראה אם יש כאן חושך או אור." "אתם לא מבינים", הוא רוטן, "את זה כל אחד יכול לעשות. מה שאני רוצה זה להריח את ההבדל בין אור לחושך." "אי אפשר להריח אור וחושך", אתם עונים, והוא שואל: "אז אולי לטעום?" אי אפשר לטעום את ההבדל. "אין ברירה. כדי להבדיל בין אור לחושך, אתה צריך להשתמש בעיניים."

זאת בדיוק ה'בעיה' עם השבת. זאת חוויה שונה לגמרי מכל שאר הדברים שהתרגלנו אליהם. כדי להרגיש את השבת, צריכים להתחבר לחוש השישי. לנשמה שלכם.

בסוף השבת, יש טקס שנקרא "הבדלה". אנחנו מברכים ומודים לה' על שהבדיל בין קודש לחול, ובין אור לחושך.

ההבדל בין הקודש לחול ברור כמו ההבדל בין יום ללילה. "חול" זה ההפרעות הסטאטיות של פעולות היומיום – קניות, תקשורת, מחשבים. "קודש" זה כמיהת הנשמה להתקרב ליוצרה. הנשמה שלכם לא רוצה אוכל או שינה. הנשמה שלכם ניזונה מרוחניות, והיא לא תחוש מימוש וסיפוק עד שתקבל אותה.

השבת אמורה לסייע להתקשרות של הנשמה עם הרוחניות – עם אלוקים. אנחנו משחררים את תשומת הלב מלחץ ימי החול, ומתמקדים במטרות הרוחניות שלנו, אשר משתלבות אל תוך מרקם היום דרך התפילות, הסעודות, לימוד התורה והזמן שאנו מבליים עם המשפחה והידידים.

שמירת שבת

השבת אינה רק הכלי הרוחני הטוב ביותר של היהדות, אלא שמבחינה היסטורית, היא גם מבחן הלקמוס אם אדם (או משפחה) יישאר חלק חי ונושם מעם ישראל. האמרה המפורסמת אומרת: "יותר מששמרו ישראל את השבת, שמרה השבת את ישראל."

סיפור אמיתי: פעם גרה בבני ברק משפחה חילונית. מכיוון שהם גרו בסביבה כזאת, הם שלחו את בתם ללמוד בבית ספר דתי. אחרי כמה שנים בבית הספר הזה, החליטה הבת שהיא רוצה לשמור שבת. ההורים לא רצו לשמור שבת, וכך, מדי שבוע, הייתה פורצת מריבה בינם לבין בתם.

ביום ששי אחד, נכנסה הבת למכולת הסמוכה כדי לקנות לעצמה נרות שבת. המוכר, שידע שהמשפחה אינה שומרת שבת, הניח שהילדה רוצה נרות נשמה ונתן לה שניים (נוהגים להדליק נרות כאלה בימי השנה לפטירת הקרובים).

באותו לילה, כשהוריה היו בסלון, היא עלתה בשקט לחדרה והדליקה את הנרות. לאחר זמן מה הלכו הוריה לבדוק מה היא עושה. כשפתחו את הדלת, הם ראו את נרות הזיכרון הדולקים. "בשביל מי הדלקת אותם?" הם שאלו בתדהמה.

"אחד בשביל אבא, היא ענתה בפשטות, "ואחד בשביל אמא."

המשמעות המזעזעת בדבריה של הילדה, בלי כל כוונה מצדה, פגעה כחץ בלבם של הוריה. בלי השבת, הם הבינו, זה רק עניין של זמן עד שהקשר שלהם עם היהדות יגווע ומשפחתם תִּפְרָת מְעָם הנצח. ההורים התחילו לעשות את דרכם, באופן הדרגתי, לדרך חיים יהודית חזקה יותר.

דרך פרקטית להתחיל

אם השבת נראית בעיניכם כמו התחייבות מרתיעה, זכרו שביהדות זה לא "הכל או כלום". אפילו רגע אחד של הימנעות מודעת מעשיית מלאכה בשבת, הוא הזדמנות עוצמתית לחבר את עצמך לאלוקים.

נסו את זה למשך כמה שעות, והגדילו את המינון כשתרגישו מוכנים.

כיצד להתחיל? הזמינו חברים לסעודת ליל שבת. הדליקו נרות לפני שבת, קדשו על היין, שירו כמה שירים ואמרו כמה דברי תורה (אפשר לדבר על פרשת השבוע, או לבחור נושא רוחני כמו בחירה חופשית או חיים שלאחר המוות).

אבל קבעו כלל אחד: שום בילוי בחוץ. רק בבית. לא רדיו, לא טלפון, לא אינטרנט. נסו את תוכנית הערב הזה כמה פעמים, וכשתרגישו שהגיע הזמן וזה מתאים לכם, הגדילו את המינון והוסיפו שעות לשמירת השבת. הרעיון הוא לוותר על השליטה בעולם וליצור קשר עם אלוהים.

לסיום, הנה תרגיל קטן שיכול להכניס אתכם לאווירה. ביום ששי הקרוב, כשהשמש שוקעת, הקדישו דקה לתרגיל הבא: הדקו את האגרופים חזק במשך דקה, ואז שחררו והרפו.

זאת, ידידי, השבת.

לשמור שבת בהוליווד

דוד זקס - מתוך אתר [אש התורה](#)

חלום חיי התגשם כשקיבלתי את תפקידי הראשון בהוליווד, והכל הסתדר בצורה ממש נפלאה, חוץ מפרט אחד קטן – איך אני מסביר לבוסים החדשים שלי שבדיוק התחלתי לשמור שבת...

זמן קצר לאחר שהתחלתי לשמור שבת, קיבלתי את תפקידי הראשון כחבר בצוות כתיבה של סיט-קום (קומדיית מצבים). דרך אגב, הקומדיה הזו זכתה במקום ה-99 בדירוג הרייטינג, מתוך 99 התוכניות המדורגות.... לא שזה משנה משהו בסיפור, אבל תמיד חשבתי שזה משעשע.

בשבוע הראשון לא היה הרבה לעשות, וזה היה באוגוסט, זמן שבו השמש שוקעת מאוחר יחסית, אז סיימנו לעבוד לפני שהתעורר איזשהו קונפליקט. השבוע השני היה שונה. יום ששי הלך וקרב לקיצו, ואנחנו סיימנו בשעה שאפשרה לי להגיע הביתה בדיוק להדלקת נרות. גרתי קרוב לסטודיו, אז כל עוד היינו סוגרים עניינים בזריזות, הייתי מצליח להגיע הביתה ממש ברגע האחרון.

ואז הגיע יום ששי נוסף. הייתה זו אחת מאותן פגישות שרצתה נואשות להסתיים, אבל בכל פעם שזה כמעט קרה, מישהו העלה נקודה נוספת, ואז עוד אחת. ישבתי מול חלון גדול וראיתי איך השמש שוקעת ושוקעת לעבר קו הרקיע. בסופו של דבר, היא הגיעה לנקודה שבה אם לא הייתי קם ועוזב מיד, לא הייתי מצליח להכניס את השבת.

לא ידעתי מה לומר או לעשות. מכיוון שלא היה לי ניסיון קודם של שמירת שבת במקום העבודה, לא חשבתי לדון על כך מראש עם מנהלי ההפקה שלי. מה שכן ידעתי, זה שכמה דקות לפני השקיעה זה לא הזמן המתאים להיכנס לדיון על אמונותי הדתיות. במילים אחרות, הייתי תקוע. אז עשיתי את הדבר היחיד שעליו הייתי יכול לחשוב: קמתי, ובלי שום רעש, עזבתי. הם בטח חשבו שאני יוצא לשירותים, אבל לא חזרתי.

אני זוכר שחשבתי בזמן שרצתי למכונית, שבתור יום מנוחה השבת גורמת להרבה יותר לחץ מכפי שניתן היה לצפות.... הייתי מוכרח לדבר עם מנהלי ההפקה, להסביר את מצבי, ולקוות שהם יתחשבו.

לאחר סוף השבוע, ניגשתי אליהם עם השותף שלי, ושאלתי אם אוכל לעזוב כמה שעות מוקדם יותר בימי ששי, כדי שאוכל לשמור שבת. הם אמרו "לא". ואז שאלו אם אני עדיין רוצה לעשות את זה, כי אם כן, הם הולכים למצוא לי ממלא מקום. במלים אחרות, או שאתה עובד בשבת, או שאתה מפוטר.

כשחזרתי הביתה, התקשרתי לסוכן שלי. הוא שאל אותי מה אני רוצה לעשות. אמרתי לו שאני לא מתכוון לעבוד בשבת. הוא ענה לי שאם ככה, אני יכול לשכוח מעבודה בטלוויזיה.

זה היה רגע של הלם. אילי ההון ההוליוודיים מוכרים באמירה שלהם: "אתה לא תעבוד בעיר הזאת שוב!" – אבל אני חשבתי שהם אומרים את זה רק בסרטים. ועכשיו, הנה הם אומרים את זה, ולא רק שהם באמת אומרים את זה – הם אומרים את זה לי!

למחרת, אמרתי לשותף שלי שאני לא יוצא לעבוד. הוא הבין, אבל הסביר לי שהוא מתכוון לנסות להישאר בעסקי הסרטים, בלעדיי. לא כעסתי. הוא אפילו לא היה יהודי. לא רק זה, אנשים מנסים במשך שנים לפרוץ לתוך ענף ה'סיט-קום'. גם בשבילו זו הייתה פריצת דרך גדולה, וזכותו המלאה הייתה לבדוק לאן היא מובילה.

מבחינות רבות, היו אלה הרגעים הקריטיים ביותר בחיי.

עליכם להבין: הייתי אז בשיא ההצלחה. השגתי את מטרת לימודי בהארווארד: כתיבה סאטירית וכניסה להוליווד.

למרות כל זאת, משהו היה חסר. שמעתי רעיון שקשור לזה, שבמשך שנים ייחסתי בטעות לרב חסידי מהמאה ה-19. רק אחר כך נודע לי שהוא נאמר על ידי רוכב אופנוע מקועקע בשיקום. אבל לא רק שזה לא הפחית מערך התובנה, אני חושב שזה הפך אותה לפשוטה וברורה יותר.

הוא אמר: "כולנו נבראנו עם חלל בצורת הא-ל בתוכנו". אנחנו מנסים למלא אותו בהישגים מקצועיים, בסמים, במערכות יחסים, בכסף, אבל אף אחד מהדברים האלה לא יכול למלא אותו באמת מלבד הא-ל, משום שזה חלל בצורת הא-ל.

החברה המודרנית רואה באופן ציני את הדת כמפלט, אבל אין דבר רחוק יותר מהמציאות. השאיפה לרוחניות היא ביטוי של כמיהה שהוטבעה בתוכנו על ידי האלוקים עצמו. אצל חלק מאיתנו הקול הפנימי מתגבר בעקבות אירוע טראגי. אצל אחרים, ואני בכללם, הוא מתגבר בזמנים של הצלחה ושפע. הוא אומר: כל ההזדמנויות האלה נהדרות – אבל בטוח שיש עוד משהו בחיים!

הבנתי, שאם לא אוכל לקחת אתי למסע את הנשמה, אז לא משנה עד כמה ארחיק לכת - בסופו של דבר זו תהיה דרך ללא מוצא.

כבר לא הייתי משוכנע שטיפוס עיוור במעלה סולם ההצלחה עומד להוביל אותי למקומות טובים יותר ויותר. הייתי מוכרח לברר לאן לוקחת אותי ההצלחה, ואולי אפילו חשוב יותר, מתי היא תמנע ממני להמשיך להתקדם. הבנתי, שאם לא אוכל לקחת אתי למסע את הנשמה, אז לא משנה עד כמה ארחיק לכת - בסופו של דבר זו תהיה דרך ללא מוצא.

הלחץ היה קשה. עמדתי לאבד את המשרה שלי, את השותף שלי, ואמר לי שלא אמצא שוב עבודה בטלוויזיה. איכשהו, למרות כל זאת, נשארתי רגוע. אולי לא אעבוד בתחום הנבחר שלי, אבל בלבי ידעתי ששום דבר רע לא יכול לצאת משמירת שבת.

בימים שלאחר מכן, נכנסו הסוכנים שלי לתמונה, ונפגשו עם ראש הסטודיו ומנהלי ההפקה. לתדהמתי, מאחורי דלתיים סגורות, כל הצדדים התגלו כמעריכים ותומכים. לא פוטרתי!

היום, לפני שאני מקבל עבודה, אני תמיד מדבר על שמירת השבת. למרות הסטריאוטיפים שיש לאנשים על תעשיית הבידור, אני תמיד מתרגש מהתגובה החיובית של יהודים ושל לא-יהודים לנושא.

היהדות מלמדת שכשאתה נמצא בתוך קושי, אתה מוכן לתת הכל כדי שהוא יעבור; אבל אם הצלחת לעבור אותו בהצלחה, לא היית מחליף את הניסיון הזה בעד שום הון שבעולם. אלוקים נתן לי מתנה נפלאה. הוא היה יכול לעשות את כל התהליך יותר קל בשבילי, אבל הוא נתן לי את ההזדמנות לעמוד על אמונותיי. אולי זו הסיבה שהאירוע הותיר בי את טעמו הטוב של הרגע שבו אני הכי גאה בחיי.

מאז, החיים כבר לא חזרו להיות כפי שהיו. כשמגיע יום ששי והשמש עומדת לשקוע, לא משנה מה קורה, לא משנה כמה אני עסוק - הכל נעלם, והשבת היא הדבר היחיד שנוותר. שבת קודש.

* דויד זקס מתגורר עם אשתו וילדיו בלוס אנג'לס, שם הוא כותב ומפיק תוכניות טלוויזיה. בין התוכניות שכתב: "משפחת סימפסון", "מלקולם באמצע" ו"מפגשים מהסוג האישי".

דמות השבת בעידן המודרני

הרב יעקב אריאל שליט"א - [מתוך האתר](#)

א. תורת ישראל - תורת חיים

תורת חיים היא תורה בה משתקפים החיים כולם, על כל גווניהם וצורותיהם. החיים מתחלפים ומשתנים במרוצת הזמן; אולם עקרונות התורה נשארים נצחיים וקבועים. יישומם של עקרונות אלו יכול להשתנות עם הנסיבות, כאותה שמש אחת המשתקפת בזוגיות צבעונית. התורה עצמה היא שקבעה שבמקרה מסוים יחול דין אחד ובמקרה אחר יחול דין שני. לא לחץ חיצוני הוא המשנה את הדין, אלא עיקרון פנימי הנתון וקבוע מראש.

תורת החיים היא תורה הקובעת עמדה ומתייחסת לכל תופעות החיים ומטילה עליהם את חלوتתה ומרותה. אין התורה מתחשבת בחיים או נכנעת מפניהם. תורה כזו אינה תורת אמת שמקורה שמימי. יש והיא מקילה, ויש והיא מחמירה – בהתאם לכלליה הפנימיים והעקרוניים. אולם אין בעיה שאינה מתייחסת אליה. כל תופעה חדשה, המעוררת בעיה הלכתית ותובעת את חלوتתה, מצריכה עיון מדוקדק ומחשבה מעמיקה. לא במחי יד ובקלות ראש ניתן לקבוע את עמדת ההלכה כלפי העניין הנידון. פסיקה רצינית אורכת זמן, והכרח טבעי הוא שיתגלעו חילוקי דעות בין הפוסקים. לכן קיים תמיד מרווח זמן ניכר שבין השאלה לתשובה, בין המעשה לבין ההלכה.

ספקנים כנים, או מחפשי מומים, עלולים לפרש מרווח זמן זה, בטעות, באי יכולת כביכול של ההלכה לענות על שאלות הזמן. אולם אלו המכירים את ההלכה מקרוב ויודעים את עושרה וכוחה מכירים בכך ש"ליכא מידי דלא רמיזא באורייתא".

פסיקה נבונה טעונה גם סייעתא דשמיא של "שואל כענין ומשיב כהלכה" (אבות פ"ה מ"ז). כשאין שואלים כענין, ממילא גם אין משיבים כהלכה. התשובה הינה פונקציה של השאלה. ככל שירבו השואלים כן ירבו המשיבים, וככל שתעלה רמתם ורצינותם של הדורשים כן ימצאו נדרשים בעלי סמכות שיוכלו להעמיק חקר ולמצוא פיתרון לבעיות המתעוררות. לצערנו יש פינות בהלכה העומדות בקרן זוית. אין שואלים ולכן אין נשאלים, אין דורשים ולכן אין משיבים. המשפט העברי והלכות מדינה יכולים לשמש דוגמא לתופעה שלילית זו, אולי גם לכך התכוונו חז"ל באומרם: "הכל תלוי במזל, אפילו ספר תורה שבהיכל" (זוהר פר' נשא דף קלד ע"א).

מאידיך גיסא זכתה השבת ליחס מיוחד בהלכה. חומרתה, תדירותה ומעמדה המועדף במערכת מצוות התורה (עד שאמרו שכל המחלל שבת בפרהסיא הריהו מומר לכל התורה כולה) - גרמו לתשומת לב מיוחדת הן מצד השואלים והן מצד המשיבים. ספרות הלכתית עשירה וענפה נוצרה על הלכות שבת, ובה באים לידי ביטוי כל הגילויים החדשים וההמצאות המודרניות בכל תחומי החיים.

לאחרונה הועמדנו בפני ויכוח סוער סביב שאלת השימוש במכשירי בידור מודרניים בשבת. בהמשך דברינו ננסה לעמוד על העקרונות ההלכתיים וההשקפתיים המנחים אותנו בפתרון בעיות מסוג זה שהועלו לאחרונה.

ב. מנוחת השבת

הטעות העיקרית הנפוצה בקרב הציבור הרחב ביחס לשאלת הבידור והפעלת מכשירים מודרניים בשבת נובעת מגישה צרכנית-חומרנית לערך נעלה ומקודש זה ושבת שמו. הנחת היסוד המקובלת היא ששבת הינה יום מנוחה פיזי, ומשום כך מתפרש כל דין שאינו מתיישב עם הנחה זו שלא כהלכה.

פתיחתה של הדברה הרביעית שבין עשרת הדברות מלמדת אותנו על גישה אחרת לשבת: "זכור את יום השבת..." (שמות כ" ז"). השבת נועדה לשם הזכרה ומחשבה ולא רק לשם מנוחה. ואם גם בנוסח המקביל הזכר מונח אחר שיש בו אולי לרמוז יותר על המנוחה, והוא "שמור את יום השבת..." (דברים ה" י"ב) – הרי באה המלה הבאה ומפריכה גישה זו: "לקדשו". המנוחה אינה תכלית כשלעצמה אלא אמצעי לשם קדושה ועלייה רוחנית.

המנוחה הפיזית – פסיבית היא, הימנעות מעשייה ותו לא. הקדושה – אקטיבית היא, לא רק מנוחה יש בה אלא אף מעשה, "...לעשות את השבת". השבת באה להפעיל את אותם כוחות נפש שימות החול מדכאים ומשתקים אותם. לא רק שלילה יש בשבת אלא גם חיוב, לא רק שב ואל תעשה אלא גם קום עשה. "זכור ושמור – בדיבור אחד נאמרו" (ילקוט שמעוני (יתרו, רמז רצ"ג).

המנוחה הפיזית, המשחררת את האדם גם מכל יחס נפשי שהוא לעסקיו וטרדותיו, מאפשרת את הפניית המחשבה וההתרכזות לזכרונם של אותם דברים הנשכחים מאתנו בימות החול. בימות החול טרודים אנו במלאכתנו ופרנסתנו ורואים באלו את מטרת חיינו. באה השבת ומשחררת את האדם מעבודתו הנפשית למעשה ידיו ומציבה בפניו מטרה נעלה יותר לעיסוקיו. היא מפנה את תשומת לבו לראשית היצירה העולמית, בה ברא ה' את החומר בששה ימים, כשיצירת כל יום מהווה

נדבך ליום שלאחריו. האדם נברא ביום הששי ואחריו באה השבת. כל היצירה החומרית אינה אלא אמצעי ליצירה הרוחנית.

לא מאפיסת כוחות ח"ו נח ה" בשבת. הוא – אשר ברא את הקוסמוס כולו על היקפו העצום ופריטיו המרובים "באתא קלילא דלית בה מששא" ("אקדמות" לחג השבועות), ללא כל מאמץ משלו – הפסיק את מלאכתו ביום השביעי; – ללמדך שהיום השביעי הוא "תכלית מעשה שמים וארץ", הוא המטרה העיקרית שלשמה נברא הכל. "סוף מעשה במחשבה תחילה". ובצוותו אותנו לנהוג כמותו, הרי בהכרח, לא לשם בריאותנו הגופנית והתאוששות כוחותינו קבע לנו את השבת; אלא לשם בריאותנו הנפשית והתאוששות כוחותינו הרוחניים המתנוונים בימי המעשה ציוה עלינו לחדול ממלאכתנו.

קנה המידה לאיסור מלאכה בשבת הוא לא טירחתה, אפוא, אלא בהסחת דעתנו מהעיקר אל הטפל, מיצירה רוחנית ליצירה חומרית. "מלאכת מחשבת אסרה תורה" (ביצה יג ע"ב).

ג. פתרונות טכנולוגיים לשבת

מבחינה פורמלית ייתכן שאפשר למצוא פיתרון לבעיית הפעלת מכשירי בידור מודרניים בשבת. הטלוויזיה, למשל, תוכל לפעול באופן אוטומטי כשהאולפנים משדרים תוכניות מוכנות וממוכנות מאליהן, ובבית מפעיל שעון השבת את המקלט ומפסיק אותו בבוא הזמן.

יתכן שבעתיד הקרוב תומצא מכונת שניתן יהיה להפעילה בשבתות: היא תונע על ידי מנוע חשמלי המופעל על ידי "שעון שבת", ותרחף בגובה של עשרה טפחים מעל הקרקע. שפת הים אף היא תוכשר לרחצה על ידי שובר גלים גבוה, ובגד-ים העשוי מפלסטיק ימנע את בעיית הסחיטה והכיבוס. כל אלו – לא "פיתרון" לשמירת השבת יש בהם, אלא פתח לחורבנה ולהחנקת אוירתה הקדושה.

כאמור, לא רק מצוות "שמור" קיימת בשבת, שפירושה שמירת הלכותיה, כללותיה ופרטותיה, אלא אף מצות "זכור" נאמרה עמה בנשימה אחת, שמשמעותה שמירת אוירתה המיוחדת של השבת ורוחה. הקפדה על ה"שמור" בלבד מייבשת את השבת מכל לחלוחיתה, מוציאה את רוחה ומותרה אותה כגוף ללא נשמה יתירה. ועל כגון דא המליץ הרמב"ן את מליצתו הידועה: "הרי זה נבל ברשות התורה" (ויקרא יח א).

מכאן נובעת גישתם של הפוסקים ביחס לשימוש במכשירים חשמליים בשבת (עיי' אנציקלופדיה תלמודית כרך י"ח, נספח לערך "חשמל"). יש ויכוחים על היסודות ההלכתיים של החשמל, אם איסורו משום אש, או בניין כלי. אלו ואלו מודים שאיסור זה – אבי אבות מלאכה הוא. כי אילו היינו מתירים את הפעלתם של מכשירים חשמליים בשבת היתה זו הופכת כחול לכל דבר. מכונת הכביסה מכבסת, מכונת הכלים שוטפת, המערבל החשמלי מקציף ובוחש ועוד כהנה וכהנה. וכבר עמד הרמב"ן (שמות לה ג) על כך שמכלל ל"ט מלאכות שבת יצאה מלאכת הבערה: "לא תבערו אש בכל מושבותיכם ביום השבת". כי האש משמשת יותר מכל להנאת הגוף, חימום, בישול ורחצה. ומשום כך הדגישה התורה מלאכה זו במיוחד, ללמדך שלא לשם הנאת הגוף ניתנה השבת אלא לשם עליית הרוח.

כל הפעלת כלי שיש בה בכדי להסיח את דעתנו מפעילותנו הרוחנית לפעילות חילונית - אף אם יופעל אוטומטית - יש בה משום חילול שבת ויצירת חלל בנשמתנו.

ד. השבת והבידור

השבת – יום התכנסות היא, התכנסותה של המשפחה סביב שולחן השבת בזמרה ובשמחה, התכנסותה של הקהילה בבית הכנסת לתפילה ולתורה והתכנסותה של הנשמה לעלייתה הפנימית. ההוצאה מרשות היחיד לרשות הרבים וכן ההכנסה מרשות הרבים לרשות היחיד אסורות הן, פוגמות הן בייחודה של השבת. הוגה דעות נוכרי המשיל משל נאה: איזוהי מדינה מאושרת? זו שהיצוא שלה גדול מן היבוא. מדינה שהיבוא שלה עולה על היצוא, בסיסה הכלכלי רעוע ומט לנפול. כך גם האדם, ככל שהוא נזקק יותר ליבוא מבחוץ כן מתרועע מצבו הנפשי ותרבותו מתנוונת.

תרבות ההמונים המודרנית – הממטירה עלינו ללא הרף את סגנונה ואופנותיה באמצעות הטלויזיה והטלוויזיה, מערפלת כל מחשבה צלולה, מקהה כל חוש ביקורת פנימי ומנוונת את היצירה הרוחנית האישית – מן הראוי שתשבות יום אחד בשבוע, ותאפשר לנו להתייחד עם עצמנו, להפעיל את רוחנו, לטפח את ייחודנו ולשחרר אותנו משעבוד וכניעה להמוניות, לוולגריות, לבנליות ולשבלוניות.

זכרת כי עבד היית בארץ מצרים ויוציאך ה' אלקיך משם ביד חזקה ובזרוע נטויה, על כן ציוך ה' אלקיך לעשות את יום השבת (דברים ה"ד).